утвердження демократії і консолідації суспільства та влади у розбудові власного майбутнього. Скористатися цим шансом, подолати всі ці виклики – над завдання і поклик сучасним політикам та громадянському суспільству в ім'я Свободи, Демократії і Майбутнього Української Європейської Держави.

1.2. Класифікація міжнародних організацій та специфіка їх співробітництва з інститутами громадянського суспільства

У широкому розумінні міжнародною організацією вважається будь-яка інституція, учасники якої належать до різних країн, а задекларована мета та діяльність мають інтернаціональний характер. Залежно від критеріїв оцінки можна виокремити такі типи міжнародних організацій: формалізовані (діють на основі статуту, мають центр управління та осередок зібрань) і неформальні; відкриті (вступ відкритий для всіх бажаючих) і закриті (вступ лише з дозволу засновників); глобальні, міжрегіональні та регіональні; універсальні і спеціалізовані. Найпоширенішим є поділ на міждержавні (міжурядові) міжнародні організації та недержавні (неурядові, громадські) міжнародні організації. Якщо засновниками та членами міждержавних міжнародних організацій є держави (в особі уповноважених представників), то неурядові міжнародні організації створюються приватними особами і номінально ніяк не пов'язані з державними органами.

Співробітництво неурядових організацій з державами і міждержавними міжнародними організаціями є однією з основних форм впливу глобального громадянського суспільства на політичні інституції (передусім, державні) та комерційні структури (транснаціональні корпорації). Неурядові організації виконують функцію інформування політичних лідерів про потреби людей, здійснюють громадський контроль за діяльністю різних установ і організацій, забезпечують аналіз та експертну оцінку подій, діють як механізм «раннього оповіщення» та сприяють активному залученню зацікавлених представників громадянського суспільства до діяльності в найрізноманітніших сферах людського буття.

Головною функцією неурядових організацій у сфері міжнародної політики є мобілізація міжнародної громадської думки, а методом досягнення цілей – здійснення тиску на міжурядові організації і безпосередньо на конкретні держави. Тому неурядові організації такого

типу часто називають міжнародними «групами тиску». У політичній соціології цей термін фіксує різницю між громадськими організаціями та політичними партіями.

Наразі очевидне значне зростання впливу міжнародних неурядових організацій у світовій політиці. Так, у другій половині XX ст. відбулося вибухове зростання їх кількості. Якщо в 1905 р. їх нараховувалося 134, то в 1958 р. вже близько тисячі, в 1968 р. – 1899, в 1978 р. – 2420, в 1987 р. – 4235, а в 2000 р. – близько 6000 організацій.

Завдяки мобілізації громадської думки неурядові організації можуть впливати на деякі сфери політики, які традиційно вважалися компетенцією незалежних держав. Разом з тим не варто й перебільшувати реальний вплив міжнародних неурядових організацій у світовій політиці. Твердження про «абсолютну самостійність» міжнародних організацій, які, нібито, «не пов'язані» з діяльністю національних урядів, виглядає дещо наївним. На відміну від розрекламованих «міжнародних неурядових організацій», що використовуються урядами великих держав для досягнення власних цілей, вражаючи при цьому активною діяльністю, організованістю та тісними зв'язками із засобами масової інформації, самодіяльні національні та міжнародні неурядові організації – представники громадянського суспільства, часто погано фінансовані, роз'єднані й розпорошені. Відсутність комунікації, кооперації і тісного співробітництва між ними є наочною ознакою їх слабкості, що створює максимально сприятливу ситуацію для розвитку державних «неурядових організацій».

Принципово іншим різновидом міжнародних організацій є міжурядові міжнародні організації. Створені різними державами задля вирішення політичних та економічних проблем, ці міжнародні організації намагаються мінімізувати вплив громадянського суспільства на свою діяльність. Найбільш авторитетною і універсальною міжнародною установою є Організація Об'єднаних Націй.

Уже на переговорах зі створення ООН в Сан-Франциско 1945 р. 42 неурядові організації виступали як експерти й консультанти офіційних делегацій. Тож цілком природно, що сам термін «неурядові організації» вперше був закріплений у Статуті ООН, а потім поширений в інших міжнародних документах. Ст. 62 (п. 2) Статуту серед основних питань, що входять до компетенції Економічної і соціальної ради ООН (ЕКОСОР), називає «заохочення, повагу і дотримання прав людини і основних свобод». Ст. 71, надавши ЕКОСОР повноваження проводити з неурядовими організаціями консультації в

межах своєї компетенції, визначила правову основу співробітництва ООН з НУО [1].

25 липня 1996 р. Економічна і соціальна рада прийняла резолюцію 1996/31 «Консультативні відносини між Організацією Об'єднаних Націй і неурядовими організаціями», в якій сформульовано уточнені правила проведення консультацій з неурядовими організаціями, стандартні умови акредитації неурядових організацій на конференціях ООН, спрощено процес подачі заяв для отримання консультативного статусу при Раді [2]. Якісно новим у процедурі надання неурядовим організація консультативного статусу стала можливість офіційного представництва в органах ООН не лише для неурядових організацій міжнародного рівня, а й установ національного, субрегіонального і регіонального характеру.

У системі ООН нараховується близько 1600 неурядових організацій, асоційованих з Департаментом публічної інформації. Майже половина з них має також асоційований статус і в Раді з економічних і соціальних питань. Якщо консультативний статус при Раді може отримати неурядова організація, робота якої спрямована на висвітлення тих питань, що знаходяться на порядку денному, то для отримання статусу організації, асоційованої при Департаменті публічної інформації, необхідна наявність ефективних інформаційних можливостей, програм і засобів для поширення інформації про роботу ООН.

На відміну від більшості міждержавних організацій, що не мають формалізованих форм комунікації з представниками громадянського суспільства, ООН через надання «консультативного статусу» відкрила для них можливість брати участь у своїй діяльності. Неурядові організації та інші інститути громадянського суспільства, які стають партнерами ООН, забезпечують канали зв'язку з громадянським суспільством. Організації громадянського суспільства відіграють важливу роль у проведенні конференцій ООН і виступають партнерами органів ООН на рівні окремих країн. Серед відомих міжнародних міжурядових організацій, що практикують подібні форми співробітництва з неурядовими організаціями, можна назвати хіба що Раду Європи.

Хоча теоретично процес прийняття рішень та реалізації зовнішньополітичного курсу в окремих державах детермінується громадянським суспільством, на практиці зовнішня політика традиційно належить до сфер, на які вплив недержавних організацій є дуже незначним. Стратегію і тактику поведінки держави на міжнародній арені визначають і реалізовують урядові бюрократичні структури та

інституції. Вплинути ж на державно-бюрократичний апарат міністерств, відомств, комітетів, установ і т.д. організаціям громадянського суспільства надзвичайно складно. Щоправда, аби уникнути зайвих внутрішньополітичних ускладнень, держава інколи заохочує участь різних організацій громадянського суспільства (профспілок, асоціацій бізнесменів) до вирішення міжнародних питань з «низьким» політичним змістом. Наприклад, коли йдеться про встановлення квот на вилов риби, врегулювання проблем експорту/імпорту продукції сільського господарства, переговори про особливості тарифного регулювання, узгодження національного законодавства з нормами міжнародного права чи міжнародними зобов'язаннями країни. Проте у сфері «високої» політики держава найчастіше уникає залучення громадянського суспільства до процесу прийняття рішень.

Своєю чергою групи, які належать до громадянського суспільства, постійно намагаються відшукати більш ефективні шляхи артикуляції та захисту своїх інтересів, впливаючи на зовнішню політику держави через опитування громадської думки, ЗМІ, лобізм різного ґатунку, масові акції (наприклад, страйки, голодування та демонстрації), особисті зв'язки, формальне представництво в різних державних, громадських і приватних організаціях, і, безумовно, через голосування на виборах. Отже, на практиці реакція громадянського суспільства визначає межі прийнятних і неприпустимих зовнішньополітичних акцій, а не детермінує певний курс чи дії уряду на міжнародній арені.

1.3. Еволюція діяльності міжнародних організацій в Україні

Згідно офіційного переліку міжурядових та державно-приватних (гібридних) міжнародних організацій станом на липень 2014 г. Україна була повноправним членом 75 структур багатостороннього співробітництва та асоційованим членом у двох організаціях [1]. У низці міжнародних організацій Україна бере участь у якості спостерігача.

Серед міжнародних організацій та форумів за участю держави доцільно виділити кілька інституцій, що проводять значну роботу безпосередньо в Україні. Специфіка статутних завдань їхніх органів та керованих ними програм передбачає суттєвий цілеспрямований вплив на соціальні та політичні процеси в суспільствах країн-учас-